

PRITARTA

Kauno miesto savivaldybės tarybos
2021 m. *birželio 22 d.*
sprendimu Nr. *T-264*

PATVIRTINTA

Kauno lopšelio darželio „Atžalėlė“
direktoriaus
2021 m. *liepos 1 d.*
įsakymu Nr. *V-27*

KAUNO LOPŠELIO-DARŽELIO „ATŽALĖLĖ“ IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMA

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

Informacija apie lopšelių-darželių

- Kauno lopšelis-darželis „Atžalėlė“ – juridinis asmuo, biudžetinė Kauno miesto savivaldybės įstaiga
- Steigėjas – Kauno miesto savivaldybė
- Grupė – neformaliojo švietimo mokykla
- Tipas – lopšelis-darželis
- Veiklos sritis – ikimokyklinis ugdymas
- Adresas: K. Donelaičio 9a, LT-44239, Kaunas, Tel./faksas (8 37) 20 95 87
- elektroninis paštas: darzelis@atzalele.kaunas.lm.lt
- internetinis adresas: www.atzalele.kaunas.lm.lt

Požiūris į vaiką ir jo ugdymą(si)

Kauno lopšelis-darželis „Atžalėlė“ vykdo neformaliojo švietimo ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programas. Ikimokyklinio ugdymo programa atliepia Valstybinės švietimo strategijos 2013-2022 metų nuostatas ir šių nuostatų įgyvendinimo programą, Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtintą Vaiko gerovės valstybės politikos koncepciją (2003), Jungtinių Tautų vaiko teisių konvenciją (1995), Ikimokyklinio ugdymo metodines rekomendacijas (2015). Ikimokyklinio ugdymo programa skirta vaikams nuo 1,6 iki (5) 6 metų.

Ikimokyklinio ugdymo paskirtis – padėti Vaikui tenkinti prigimtinius, kultūros, etninius, socialinius, pažintinius, saviraiškos poreikius, padėti jiems tapti aktyviais visuomenės nariais, perimant pozityvią pasaulio patirtį.

Darželyje didžiausias dėmesys skiriamas pagrindinei vaikų ugdymo(si) veiklai – žaidimui, kur jie gali išreikšti save pasitelkdami, išlaisvindami vaizduotę, fantazijas, norą kurti, veikti, pažinti.

Įstaigoje siekiama patenkinti vaikų socialinius, pažintinius, fizinio aktyvumo poreikius, kurių dėka vaikas augtų sveikas, būtų patenkintas jo judėjimo poreikis; jautų meilę ir draugiškumą jo atžvilgiu, būtų vertinamas, kaip asmenybė, intensyviai ugdytusi, pasirengtų mokyklai, plėstų žinias apie supančią aplinką.

Mokytojų ir kitų specialistų pasirengimas

Lopšelyje-darželyje veikia lopšelio, darželio ir priešmokyklinės grupės.

Lopšelyje-darželyje dirba glaudžiai tarpusavyje bendradarbiaujanti pedagogų, specialistų komanda, vykdanči ilgalaikeis įstaigos projektus, rengianti šventes ir renginius bei kasdieninėje veikloje įgyvendinanti ugdymo turinį. Įstaigoje dirba 15 mokytojų: 1 logopedas, 4 meninio ugdymo mokytojai (muzikos, dailės ir šokių, laisvo judesio), ir 10 ikimokyklinio ugdymo mokytojų, iš jų, 2 priešmokyklinio ugdymo mokytojai.

Lopšelyje-darželyje skatinamas pedagogų sistemingas ir kryptingas kvalifikacijos kėlimas, profesinis tobulėjimas. Pedagogai plečia savo kompetenciją sveikatos stiprinimo, gamtosaugos, emocinio intelekto lavinimo srityse, STEAM ir informacinių technologijų panaudojimo ugdomajame procese, bei kitose veiklos srityse.

Įstaiga pasižymi besimokančios organizacijos bruožais, atvira pokyčiams, seka ir domisi naujomis švietimo idėjomis ir kryptimis Lietuvoje ir užsienyje.

Regiono ir įstaigos savitumas

Ugdomoji aplinka

Įstaiga įsikūrusi pačiame miesto centre, kurią supa palanki edukacinė aplinka: muziejai, galerijos, teatrai, bažnyčios, bibliotekos, knygynai, Ramybės, Vytauto ir Ažuolyno parkai, Lietuvos Zoologijos sodas. Sudarytos visos galimybės dalyvauti išvykose, turistiniuose žygiuose ir edukaciniuose renginiuose.

Sukurta vientisa lauko ugdomoji aplinka, kuri aprūpinta įvairiomis priemonėmis, skatinančiomis vaiko aktyvumą, judėjimą, norą pažinti, stebėti, kurti, tyrinėti, ieškoti, atrasti, bendrauti ir bendradarbiauti.

Bendradarbiavimas

Darželio bendruomenė skatinama aktyviai įsijungti į ugdymo procesą, dalyvauti tradiciniuose bendruomenės renginiuose ir šventėse.

Įstaigoje dirbantys pedagogai glaudžiai bendradarbiauja su specialistais (logopedas, neformaliojo ugdymo mokytojas, meninio ugdymo mokytojas, sveikatos priežiūros specialistas) įgyvendinant vaikų sveikatos stiprinimo programą, planuojant ugdymo turinį, vertinant vaikų pasiekimus ir pažangą.

Įdiegta informacinė sistema „Mūsų darželis“, skatinanti bendruomenę labiau įsijungti į ugdymo proceso planavimą, informacijos pasidalijimą.

Darželis aktyviai bendradarbiauja ir palaiko draugiškus ryšius su socialiniais partneriais (Kauno J.Naujialio muzikos gimnazija, Kauno apskrities viešosios bibliotekos vaikų skyrius), siekiant ugdomojo proceso kokybės gerinimo.

Adaptacija

Siekiame, kad naujai atvykusiems vaikams, ypač į lopšelio grupę, adaptacijos periodas darželyje vyktų kuo sklandžiau.

Vaikui pradėjus lankyti darželį, tėvams yra suteikiama galimybė kartu su vaiku pabūti grupėje, susipažinti su grupės bendruomene, aplinka, pajusti dienos ritmą, gauti reikiamą informaciją. Grupės mokytojos, siekdamos pažinti naujai atvykusį vaiką, renka apie jį duomenis įvairiais būdais: pokalbiai su tėvais, vaiko stebėjimas. Rugsėjo mėnesį grupės mokytojos stebi vaiką

ir fiksuoja informaciją apie vaiko išsiskyrimą su tėvais, valgymą ir miegą, bendravimą, emocijas. Stebėjimo pabaigoje parengia išvadas, kuriose apibendrinamos sukauptos žinios apie vaiko išsiskyrimą su tėvais, draugystę, santykius su suaugusiais, ritmą (rutiną), elgesį/manieras, higieniniu bei saviugdodis įgūdžius, kalbą, veiklas grupėje/lauke, laiką su specialistais (rugsėjo – spalio mėn. specialistai užsiėmimus veda grupėje). Sukaupta ir apibendrinta informacija apie vaikus leidžia pedagogui nusimatyti tolimesnius žingsnius planuojant ugdymo turinį.

Ugdymas(is)

Ugdymo turinys papildytas sveikatos stiprinimo „Aukim stiprūs ir sveiki“ 2020-2024 m., „Darni mokykla“, „Olimpinė karta“ programomis.

Į ugdymo turinį integruotas emocinis vaiko ugdymas: emocinio intelekto lavinimas integruojamas į ugdomąją veiklą, priešmokyklinio amžiaus vaikai dalyvauja tarptautinėje programoje „Zipio draugai“, ikimokyklinio ugdymo grupėse į ugdymo turinį integruojama Kimochi, emocinio ugdymo „Dramblys“ ugdymo programos.

Išskirtinis darželio bruožas – tai gamtosauginė pažintinė ugdomoji sritis. Ugdomasis turinys planuojamas, atsižvelgiant į gamtos ritmą, kuris padeda vaikui suprasti, pažinti ir pajauti gamtos reiškinius, dėsningumus, ryšius su žmogumi.

Tėvų (globėjų) ir vietos bendruomenės poreikiai

Šeimos ir pedagogų kasdieniai, nuoširdus bendradarbiavimas grindžiamas pasitikėjimu, abipuse pagarba, dėmesiu, tai padeda sukurti vaiko ugdymui(si) palankią aplinką. Bendraujant ir bendradarbiaujant su ugdytinių šeimomis, kuriama bendruomenė, kultūra, vertybės, tradicijos, užtikrinama ugdymo tąsa ir kokybė.

Tėvų lūkesčių, norų, pageidavimų išsiaiškinimui atliekamos anketinės apklausos, vykdomos diskusijos individualiai ir t.t.

Lūkesčiams išsiaiškinti padeda pokalbiai apie vaiko vystymąsi, pasiekimus, aktyvus tėvų dalyvavimas įstaigos renginiuose, ugdomojoje veikloje, bendros vaikų ir pedagogų išvykos, tėvų pageidaujamos specialistų konsultacijos.

Darželio bendruomenė kuria palankias sąlygas šeimoms, padedančias įsitraukti į įstaigos gyvenimą ir tapti aktyviais jos gyvenimo veikėjais ir dalyviais, įgyvendinant ilgalaikį projektą „Pedagogų ir tėvų bendradarbiavimas ieškant naujų edukacinių erdvių ir jų panaudojimas vaikų ugdyme“.

Atsižvelgiant į šeimos poreikius, derinamas darželio bei grupių darbo laikas, kuriama grupių ir lauko aplinka, skatinanti aktyviai judėti bei pažinti supantį pasaulį, taikomi inovatyvūs ugdymo metodai, organizuojamos edukacinės išvykos bei susitikimai su žymiais žmonėmis, įtraukiami tėveliai į ugdomąjį procesą bei sudaromos palankios ugdymosi sąlygos tautinių mažumų šeimoms, integruojantis į mūsų bendruomenę.

Pedagogai stengiasi pažinti artimiausią vaiko aplinką, šeimoje vyraujančias savitas ugdymo nuostatas. Teikia informaciją tėvams apie darželio gyvenimą, vaiko pasiekimus.

Perspektyva

Programos atnaujinimą planuojama sieti atsižvelgiant į įstaigoje vykstančius pokyčius ir ugdymo kokybės įsivertinimo privalumus bei trūkumus.

II. IKIMOKYKLINIO UGDYMO PRINCIPAI

Humaniškumo

Užtikriname pagarbą vaikui kaip asmenybei ir leidžiame jam elgtis pagal prigimtį bei asmeninę patirtį. Siekiame suprasti ir neužgožti pagrindinių vaiko aistrų - tobulėti, suaugti, laisvėti.

Demokratiškumo

Siekiame dialogo tarp vaiko. Suteikiame galimybę vaikui rinktis įdomią veiklą.

Skatiname vaiko dalyvavimą ugdymo procese: išklausoma, palaikoma iniciatyva, suteikiama galimybė reikšti ir įgyvendinti siūlomas idėjas.

Individualizavimo

Atsižvelgiame į vaiko gebėjimų išskirtinumus, raidos ypatumus. Įvertinę vaiko poreikius ir išgales, numatome vaiko ugdymo(si) tikslus, individualizuojame ugdymo turinį.

Tęstinumo

Puoselėdami šeimos ir mūsų įstaigos pedagogų, specialistų ir mokyklų –socialinių partnerių bendradarbiavimo ryšius, siekiame darnaus vaiko ugdymo šeimoje, lopšelyje, darželyje, priešmokyklinėje grupėje, pradinėje mokykloje.

III. TIKSLAS IR UŽDAVINIAI

Tikslas – atsižvelgiant į pažangiausias mokslo ir visuomenės raidos tendencijas, kurti sąlygas padedančias vaikui tenkinti prigimtinius, kultūros bei etninius, socialinius, pažintinius poreikius.

Uždaviniai

- Užtikrinti pasitikėjimu grįstą bendradarbiavimą su šeima.
- Saugoti ir stiprinti vaiko psichinę ir fizinę sveikatą, tenkinant jo fizinius, socialinius, emocinius ir intelektualinius poreikius.
- Plėsti ir gilinti vaikų supratimą apie jį supantį pasaulį, gamtą, kultūrą, žmones, sudarant galimybes patirti pažinimo džiaugsmą atrasti.
- Skatinti vaikų spontanišką kūrybą, vaidybos ir meninius gebėjimus, didinti vaikų pasitikėjimą natūraliai reikšti savo išgyvenimus bei jausmus.
- Ugdyti vaiko kalbėjimo įgūdžius, bendraujant, išsakant savo mintis ir jausmus.
- Skatinti vaiko savarankiškumą, pratinantis įveikti sunkumus, keliant klausimus ir ieškant į juos atsakymų, atpažįstant kilusius jausmus bei vertinant save teigiamai.

IV. UGDYMO TURINYS, METODAI IR PRIEMONĖS

Kauno lopšelio-darželio „Atžalėlė“ ikimokyklinio ugdymo programos turinys orientuotas į vaiko pasiekimų ugdymą. Planuodami ugdymo turinį atsižvelgiame į šiuolaikinius vaikų poreikius bei pomėgius. Atsižvelgiant į tai numatomos vaiko veiksenos, jo pasaulio pažinimo ir saviraiškos būdai. Ugdymo turinys nėra baigtinis, tai vaiko patirčiai atviras turinys, kuris nuolat papildomas vaikų, jų tėvų ir pedagogų idėjomis. Pedagogai gali laisvai rinktis, lanksčiai, kūrybiškai taikyti siūlomą ugdymo turinį: planuoti veiklą, parinkti ugdomąją medžiagą, ugdymo(si) būdus, metodus bei priemones, organizuoti veiklas pagal vaikų pasiūlytas mintis ir idėjas.

Ugdymo procese taikomi šie ugdymo(si) metodai:

Vaiko savarankiškumą ir aktyvumą skatinantys metodai:

- savarankiškas žaidimo inicijavimas, organizavimas;
- sužinotų ar paties atrastų žaidimų ir veiklos būdų pritaikymas naujose situacijose;
- ugdomosios aplinkos kaitos inicijavimas;
- savo pasiekimų įsivertinimas.

Vaiko saviraišką ir kūrybiškumą skatinantys metodai:

- naujų sumanymų kūrimas, įgyvendinimas;
- kūrybiškai įgyvendinama pedagogo pasiūlyta idėja;
- saviraiška meno priemonėmis; improvizavimas;
- kūrybinės raiškos renginių organizavimas;
- švenčių ir tradicijų kūrimas;
- estetiškos aplinkos kūrimas.

Bendravimą ir bendradarbiavimą skatinantys metodai:

- bendravimo situacijų kūrimas;
- problemų sprendimas;
- jautrumo kitam skatinimas;
- vaiko jausmų raiška; gero pavyzdžio panaudojimas;
- laikymasis bendrai sutartų elgesio taisyklių;
- veiklos organizavimas kartu su tėvais.

Pažinimą skatinantys metodai:

- tyrinėjimas;
- eksperimentavimas;
- informacijos paieškos;
- vaikui įdomių, jo patirtį plečiančių temų, projektų, medžiagų pasiūlymas;
- išvykų, tyrinėjimų-atradimų planavimas ir organizavimas;
- naujų informacinių technologijų naudojimas.

Sveiką gyvenseną skatinantys metodai:

- savo kūno ir jo galimybių tyrinėjimas;
- asmens higieną skatinančių pokalbių, renginių organizavimas;
- saugaus elgesio ekskursijų, parodų rengimas;
- sveikos mitybos įgūdžių formavimas;
- teigiamų ir neigiamų elgesio pasekmių atradimas;
- taisyklingo judėjimo ir fizinio aktyvumo skatinimas, renginių organizavimas.

UGDYMO TURINYS

Vaiko veiksenos 1,6-3 m.	Vaiko veiksenos 4-6 m.
IŠRADINGUMAS	
<p>1. Meninė raiška Vertybinių nuostata. Jaučia meninės raiškos džiaugsmą, rodo norą aktyviai dalyvauti meninėje veikloje.</p>	
<p>Esminis gebėjimas. Spontaniškai ir savitai reiškia įspūdžius, išgyvenimus, mintis, patirtas emocijas muzikuodamas, improvizuodamas, šokdamas, vaidindamas, vizualinėje kūryboje.</p>	
<p>Muzika</p> <ul style="list-style-type: none"> • Reaguoja į muzikos garsus, melodijas, balso intonacijas, judesius, išraiškingą mimiką, suklysdamas, sutelkdamas žvilgsnį, nutildamas, nustodamas arba pradėdamas judėti, krykštaudamas, žaisdamas balso intonacijomis, garsais. • Įdėmiai klausosi muzikos ir aplinkos garsų, spontaniškai žaidžia balso intonacijomis, rankų ir kojų judesiais, mėgdžioja žaidinimų judesius, suaugusiųjų balso intonacijas, muzikos garsus, dviejų-trijų garsų melodijas ar daineles. • Skambant muzikai ritmiškai ploja, trepsi, tūpčioja, barškina, stuksena kokiu nors daiktu. • Emocingai atliepia klausomus kūrinius – šypsosi, džiaugiasi, ploja, trepsi, sėdėdamas sūpuoja kojas ar pan. • Vienas ir kartu su kitais dainuoja 2-4 garsų daineles, palydėdamas jas judesiais. • Drauge su pedagogu žaidžia muzikinius žaidimus, jų tekstą imituoja rankų, kūno judesiais (žingsniuoja, bėga, apsisuka). • Apžiūrinėja, tyrinėja ritminius muzikos instrumentus ir jais ritmiškai groja kartu su pedagogu. • Kuria, dainuoja vieno aukščio tonu savitus žodžius, ritmuoja vaikiškais instrumentais ir daiktais. • Šoka spontaniškai kurdamas dviejų-trijų natūralių judesių (eina, pritupia, pasisuka ir kt.) seką. <p>Žaidinimai, vaidyba</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kalbinamas, žaidinamas, reiškia emocijas, 	<p>Muzika</p> <ul style="list-style-type: none"> • Klausosi vokalinių ir instrumentinių kūrinių, judesiais emocingai atliepia jų nuotaiką, tempą bei keliais žodžiais juos apibūdina. • Kartu su kitais dainuoja trumpus, aiškaus ritmo, siauro diapazono, laipsniškos melodinės slinkties autorines ir liaudies dainas. Dainavimą palydi ritmiškais judesiais. • Tyrinėja savo balso galimybes (dainuoja garsiai, tyliai, aukštai, žemai, greičiau, lėčiau). • Žaidžia įvairių tautų muzikinius žaidimus, atlikdamas kelis nesudėtingus judesius: eina, bėga rateliu, trepsi, ploja, mojuoja, sukasi po vieną ir už parankių. • Tyrinėja garso išgavimo būdus kūno, gamtos, įvairiais muzikos instrumentais, jais ritmiškai pritaria suaugusiojo grojimui. • Improvizuoja skanduodamas, plodamas, trepsėdamas, stuksendamas, spontaniškai kuria ritminius, melodinius motyvus savo vardui, žodžiams. • Šoka spontaniškai kurdamas trijų-keturių natūralių judesių seką. • Balsu, judesiais, pasirinktu muzikos instrumentu spontaniškai improvizuoja, pritaria klausomam vokalinės, instrumentinės muzikos įrašui ar gyvai skambančios muzikos kūriniui. • Savais žodžiais išsako kilusius įspūdžius. Atpažįsta kai kurių instrumentų (smuiko, būgno, dūdelės, varpelio) tembrus, girdėtus kūrinius. • Dainuoja vienbalses, dialoginio pobūdžio

norus įvairiomis balso intonacijomis, veido mimika, lingavimu, plojimu, mojuodamas žaislu, daiktu.

- Žaidžiant sūpavimo, klykavimo, jodinimo, kutenimo, pirštukų žaidimus bei žaidinimus mėgdžioja įvairias išgirstas intonacijas, parodytus veiksmus, įvairius jausmus, norus rodo judesiais ir veiksmais (pamoja, apkabina).

Vizualinė raiška

- Storu pieštuku, teptuku, kreidele baksnoja, brauko, tepinėja palikdamas pėdsakus.
- Domisi ir džiaugiasi dailės priemonėmis, jas liečia, apžiūrinėja, varto.
- Spontaniškai keverzoja rankų judesių piešinius, juos apžiūrinėja.
- Spontaniškai reiškia emocijas, išpūdžius dailės priemonėmis ir medžiagomis.
- Piešia įvairias linijas, jas jungia į formas vis labiau koordinuodamas rankų judesius.
- Eksperimentuoja dailės medžiagomis ir priemonėmis, tyrinėja įvairius veikimo jomis būdus.

dainas, jaučia ritmą.

- Kuria ritmus, melodijas ketureiliams, mįslėms, patarlėms (balsu bei muzikos instrumentais).
- Šoka paprastų žingsnių ratelius.
- Šoka improvizuotai kurdamas penkių-šešių natūralių judesių seką, reaguodamas į muziką, išreiškdamas aplinkos vaizdus (gamtos reiškinius, gyvūnus).
- Klausosi įvairaus stiliaus, žanrų muzikos kūrinių ir spalvomis ar piešiniu spontaniškai perteikia kilusius išpūdžius.
- Įvardija kūrinio nuotaiką, tempą, dinamiką.
- Dainuoja sudėtingesnio ritmo, melodijos, platesnio diapazono vienbalses dainas, jas gana tiksliai intonuoja.
- Melodiniais vaikiškais muzikos instrumentais groja 2-3 garsų melodijas. Pritaria suaugusiojo grojimui, stengiasi kartu pradėti ir baigti kūrinėlį.
- Žaidžia muzikinius dialogus, kuria judesius kontrastingo pobūdžio muzikai.
- Šoka sudėtingesnius ratelius ir natūralių judesių šokius.
- Šoka improvizuotai perteikdamas trumpą siužetą ar pasirinktą nuotaiką.

Vaidyba

- Žaisdamas atkuria matytų situacijų fragmentus, panaudoja tikrus daiktus, reikmenis, drabužius.
- Kuria dialogą tarp veikėjų, išraiškiai intonuoja.
- Išplėtoja vyksmą dialogu, monologu, vaidindamas stalo, lėlių teatre. Išreiškia savo norus, jausmus, mintis, baimes.
- Kuria lėlių, dramos vaidinimus pagal girdėtą pasaką ar pasiūlytą situaciją, improvizuoja trumpas žodines veikėjų frazes, fizinius veiksmus, atskleidžia jų norus, emocines būsenas. Tikslingai naudoja daiktus, teatro reikmenis, drabužius, aplinką.

Vizualinė raiška

- Kūrybos procesą palydi pasakojimu, komentavimu, gestikuliuavimu, mimika.
- Eksperimentuoja dailės medžiagomis ir

	<p>priemonėmis, atrasdamas spalvų, linijų, formų, faktūrų įvairovę, turi mėgstamas spalvas.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kuria koliažus, spauduoja įvairiomis priemonėmis, konstruoja, lipdo nesudėtingas formas. • Savo emocijas, patirtį, įspūdžius išreiškia kitiems atpažįstamais vaizdais. • Išryškina vaizduojamų objektų bruožus, reikšmingas detales. • Eksperimentuoja tapybos, grafikos, mišriomis dailės priemonėmis ir medžiagomis, kuria sudėtingesnius koliažus, trimates formas iš įvairių medžiagų, asambliažus, fotografuoja, piešia skaitmeninėmis priemonėmis. • Tikslingai pasirenka dailės priemones ir technikas.
--	--

2. Kūrybiškumas

Vertybinė nuostata. Jaučia kūrybinės laisvės, spontaniškos improvizacijos bei kūrybos džiaugsmą.

Esminis gebėjimas. Savitai reiškia savo įspūdžius įvairioje veikloje, ieško nežinomos informacijos, siūlo naujas, netikėtas idėjas ir jas savitai įgyvendina.

<p style="text-align: center;">Vaiko veiksenos 1,6-3 m.</p>	<p style="text-align: center;">Vaiko veiksenos 4-6 m.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Pastebi ir smalsiai, gyvai reaguoja į naujus daiktus, žmones, aplinkos pasikeitimus. • Domisi naujais daiktais, vaizdais, garsais, judesiais. • Atranda naujus veiksmus (tapyti ant veidrodžio, ridenti, nardinti į vandenį ir kt.) ir taiko juos daiktų tyrinėjimui. • Atranda vis naujus dalykus artimiausioje įprastoje aplinkoje. • Įsivaizduoja gyvūnus, augalus, daiktus, apie kuriuos jam pasakojama, skaitoma. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ižvelgia naujas įprastų daiktų bei reiškinių savybes. • Pasitelkia vaizduotę ką nors veikdamas, žaisdamas, pasakodamas, judėdamas. • Sugalvoja įdomių idėjų, skirtingų veikimo būdų. • Klausinėja, aiškindamasis jam naujus, nežinomus dalykus. • Savitai suvokia ir vaizduoja pasaulį. • Išradingai, neįprastai naudoja įvairias medžiagas, priemones. • Lengvai sugalvoja, keičia, pertvarko savitas idėjas, siūlo kelis variantus. • Džiaugiasi savitu veikimo procesu ir rezultatu. • Nori atlikti ir suprasti vis naujų, nežinomų dalykų. • Kelia probleminius klausimus, diskutuoja, svarsto, įsivaizduoja, fantazuoja.

	<ul style="list-style-type: none"> • Ieško atsakymų, naujų idėjų, netikėtų sprendimų, neįprastų medžiagų, priemonių, atlikimo variantų, lengvai, greitai keičia, pertvarko, pritaiko, siekia savito rezultato. • Drąsiai, savitai eksperimentuoja, nebijo suklysti, daryti kitaip.
<p>3. <i>Estetinis suvokimas</i> Vertybinė nuostata. Domisi, gėrasi, grožisi aplinka, meno kūriniais, menine veikla.</p>	
<p>Esminis gebėjimas. Pastebi ir žavisi aplinkos grožiu, meno kūriniais, džiaugiasi savo ir kitų kūryba, jaučia, suvokia ir apibūdina kai kuriuos muzikos, šokio, vaidybos, vizualaus meno estetikos ypatumus, reiškia savo estetinius potyrius, dalijasi išgyvenimais, įspūdžiais.</p>	
<p style="text-align: center;">Vaiko veiksenos 1,6-3 m.</p>	<p style="text-align: center;">Vaiko veiksenos 4-6 m.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Susidomi, trumpam sutelkia dėmesį bei rodo pasitenkinimą, kai yra emociškai kalbinamas suaugusiojo. • Rodo pasitenkinimą, kai mato ryškius, gražių formų daiktus, spalvingus paveikslėlius, žaislus, girdi ritmiškus muzikos ir kitus garsus, mato šokio judesius. • Intuityviai mėgdžioja tai, kas jam patiko. • Atpažįsta (suklūsta, rodo) kai kuriuos jau girdėtus muzikos kūrinius, matytus šokius, ratelius, vaidinimo veikėjus, dailės kūrinius. • Emociškai reaguoja girdėdamas darnų garsų sąskambį, žiūrinėdamas įvairius piešinėlius, spalvingas iliustracijas, džiaugdamasis savo apranga. • Paklaustas pasako, ar patiko muzikos kūrinėlis, dainelė, šokis, vaidinimas, dailės darbelis. 	<ul style="list-style-type: none"> • Džiaugiasi menine veikla, nori dainuoti, šokti, vaidinti, pasipuošti, gražiai atrodyti. • Skirtingai reaguoja (ramiai ar emociškai) klausydamas ir stebėdamas skirtingo pobūdžio, kontrastingus meno kūrinius, aplinką. • Keliais žodžiais ar sakiniiais pasako savo įspūdžius apie klausytą muziką, dainelę, eilėrašį, pasaką, matytą šokį, vaidinimą, dailės kūrinį, knygelių iliustracijas, gamtos ir aplinkos daiktus ir reiškinius, pastebi ir apibūdina kai kurias jų detales. • Reaguoja į kitų nuomonę. • Mėgaujasi muzikavimu, šokiu, vaidyba, dailės veikla. • Rodo pasitenkinimą bendra veikla ir kūryba, gėrasi savo ir kitų menine veikla, geru elgesiu, darbais. • Grožisi gamtos spalvomis, formomis, garsais. • Pastebi kai kuriuos meninės kūrybos proceso ypatumus (siužetą, veikėjų bruožus, nuotaiką, spalvas, veiksmus). • Pasako, kaip jautėsi ir ką patyrė dainuodamas, šokdamas, vaidindamas, piešdamas. • Dalijasi įspūdžiais po koncertų, spektaklių, parodų, renginių lankymo. • Pasako savo nuomonę apie muzikos kūrinėlį, dainelę, šokį, vaidinimą, dailės darbelį, aplinką, drabužį, tautodailės ornamentais papuoštus daiktus. • Stengiasi kuo gražiau šokti, vaidinti,

	<p>deklamuoti, dainuoti, groti, piešti, konstruoti.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gėrįsi ir grožįsi savo menine kūryba. • Pastebi papuoštą aplinką, meno kūrinius ir pasako, kas jam gražu. • Palankiai vertina savo ir kitų kūrybinę veiklą, pasako vieną kitą argumentą, kodėl gražu. • Pasakoja įspūdžius apie muzikos, vaidinimo, šokio siužetą, matytus dailės, tautodailės kūrinius, vaizduojamus įvykius, veikėjus, nuotaiką, kilusius vaizdinius. • Plačiau papasakoja, ką sukūrė, kaip pats bei kiti dainavo, grojo, šoko, vaidino, piešė.
<p>4. Tyrinėjimas</p> <p>Vertybinė nuostata. Smalsus, domisi viskuo, kas vyksta aplinkui, noriai stebi, bando, samprotauja.</p>	
<p>Esminis gebėjimas. Aktyviai tyrinėja save socialinę, kultūrinę ir gamtinę aplinką. Įvaldo tyrinėjimo būdus (stebėjimą, bandymą, klausinėjimą), mąsto ir samprotauja apie tai, ką pastebėjo, atrado, pajuto, patyrė.</p>	
<p style="text-align: center;">Vaiko veiksenos 1,6-3 m.</p>	<p style="text-align: center;">Vaiko veiksenos 4-6 m.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Stengiasi pamatyti, išgirsti, paliesti, paimti, paragauti žaislus ir kitus daiktus. • Reaguoja į tai, kas vyksta aplinkui, bando dalyvauti (mimika, judesiai, garsai). • Stengiasi išbandyti žaislus ar daiktus. • Stebi, kas vyksta aplinkui, rodo kitiems, ką pavyko padaryti. • Mėgsta žaisti slėpynių. Patikusį veiksmą prašo pakartoti daug kartų. • Atsargiai elgiasi su nepažįstamais daiktais ir medžiagomis, tačiau rodo susidomėjimą, bando aiškintis, kas tai yra, kaip ir kodėl tai veikia, vyksta. 	<ul style="list-style-type: none"> • Pats pasirenka žaidimui ar kitai veiklai reikalingus daiktus ir medžiagas, paaiškina, kodėl pasirinko. • Žaisdamas tyrinėja, išbando daiktus bei medžiagas (pvz., plaukia ar skęsta, rieda ar sukasi ratu, tinka daiktai vienas prie kito, ar ne ir pan.) • Geba suvokti ryšį tarp to, kaip daiktas padarytas ir jo paskirties (pvz., ratai yra apvalūs, nes mašinos paskirtis yra judėti). • Domisi medžiagomis, iš kurių padaryti daiktai, ir jų savybėmis. • Suvokia medžiagas, iš kurios padarytas daiktas, pasirinkimo tikslingumą (pvz., kodėl mašinos korpusas iš metalo, o padangos iš gumos). • Paaiškina, kad su nežinomais daiktais ir medžiagomis reikia elgtis atsargiai, stengiasi taip daryti. • Išskiria akivaizdžius daiktų, medžiagų, gyvūnų, augalų bruožus, savybes, kalbėdami apie tai kartais susieja skirtingus pastebėjimus. • Domisi aplinka, mėgsta stebėti, kaip auga

	<p>augalai, kaip elgiasi gyvūnai, noriai atlieka paprastus bandymus, tyrinėja, iš kokių medžiagų padaryti daiktai, kur jie naudojami.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Samprotauja apie tai, ką atrado, sužinojo, kelia tolesnius klausimus, siūlo idėjas, ką dar galima būtų tyrinėti. • Domisi, kaip seniau gyveno žmonės, kaip žmonės gyvena kitose šalyse. • Su suaugusiais ar kitais vaikais aptaria nesudėtingų stebėjimų, bandymų ar konstravimo planus, numato rezultatą, mokosi pavaizduoti juos nesudėtingose lentelėse, diagramose, išradingai, kūrybiškai pristato savo tyrinėjimus ir kitus darbus. • Paaškina, kuo yra panašūs su savo artimaisiais, kuo skiriasi nuo jų. • Lygina daiktus, medžiagas, gyvūnus ir augalus, atsižvelgdamas į savybes, juos tikslingai grupuoja ir klasifikuoja.
SAVARANKIŠKUMAS	
Vaiko veiksenos 1,6-3 m.	Vaiko veiksenos 4-6 m.
<p>1. Problemų sprendimas</p>	
<p>Vertybinių nuostata. Nusiteikęs ieškoti išeikių kasdieniams iššūkiams bei sunkumams įveikti.</p>	
<p>Esminis gebėjimas. Atpažįsta ką nors veikiant kilusius iššūkius bei sunkumus, dažniausiai supranta, kodėl jie kilo, suvokia savo ir kitų ketinimus, ieško tinkamų sprendimų, ką nors išbandydamas, tyrinėdamas, aiškindamasis, bendradarbiaudamas, pradeda numatyti priimtų sprendimų pasekmes.</p>	
<ul style="list-style-type: none"> • Susidūręs su sudėtinga veikla, kliūtimi, išbando jau žinomus veikimo būdus. • Stebi, kaip panašioje situacijoje elgiasi kiti ir išbando jų naudojamus būdus. • Nepavykus įveikti kliūties, meta veiklą arba laukia pagalbos. • Drąsiai imasi sudėtingos veiklos, atkakliai, keisdamas veikimo būdus bando ją atlikti pats, stebi savo veiksmų pasekmes. • Nepavykus įveikti sudėtingos veiklos ar kliūties, prašo pagalbos arba meta veiklą. 	<ul style="list-style-type: none"> • Supranta, kad susidūrė su sudėtinga veikla, kliūtimi, problema. • Nori ją įveikti, išbando paties taikytus, stebėtus ar naujai sugalvotus veikimo būdus. • Stebi savo veiksmų pasekmes, supranta, kada pavyko įveikti sunkumus. • Nepasisekus prašo suaugusiojo pagalbos. • Retsykiais pats ieško sunkumų, kliūčių, aktyviai bando įveikti sutiktus sunkumus. • Ieško tinkamų sprendimų, tariasi su kitais, mokosi iš nepavykusių veiksmų, poelgių. • Nepasisekus samprotauja, ką galima daryti toliau, kitaip arba prašo suaugusiojo pagalbos. • Atpažįsta, su koku sunkumu ar problema susidūrė. • Ieško tinkamų sprendimų, pradeda numatyti

	<p>priimtų sprendimų pasekmes, tariasi su kitais ir atsižvelgia į jų nuomonę, siūlo ir priima pagalbą, mokosi iš savo ir kitų klaidų.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nepasisekus bando kelis kartus, ieškodamas vis kitos išeities arba prašo kito vaiko ar suaugusiojo pagalbos.
<p>2. Mokėjimas mokytis Vertybinė nuostata. Noriai mokosi, džiaugiasi tuo, ko išmoko.</p>	
<p>Esminis gebėjimas. Mokosi žaisdamas, stebėdamas kitus vaikus ir suaugusiuosius, klausinėdamas, ieškodamas informacijos, išbandydamas, spręsdamas problemas, kurdamas, įvaldo kai kuriuos mokymosi būdus, pradeda suprasti mokymosi procesą.</p>	
<p>Vaiko veiksenos 1,6-3 m.</p>	<p>Vaiko veiksenos 4-6 m.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Nori naujų įspūdžių, todėl aktyviai domisi aplinkos daiktais, juda, norėdamas paimti, pasiekti, išbandyti žaislus ar daiktus. • Patraukia, pastumia, paridena, įdeda daiktus ir stebi, kas vyksta, bando pakartoti pavykusį veiksmą. • Stebi, mėgdžioja, klausia. • Veikia spontaniškai ir tikėdamasis tam tikro rezultato. • Klausia, kaip kas nors vyksta, kaip veikia, atidžiai stebi, bando. • Modeliuoja veiksmus ir siužetinio žaidimo epizodus. Džiaugiasi tuo, ko išmoko. 	<ul style="list-style-type: none"> • Mėgsta kūrybiškai žaisti, veikti, siūlo žaidimų ir veiklos idėjas, imasi iniciatyvos joms įgyvendinti, pastebi ir komentuoja padarinius. • Pasako, ką veikė ir ką išmoko. • Pasako, ko nežino ar dėl ko abejoja. • Drąsiai spėja, bando, klysta ir taiso klaidas, klauso, ką sako kiti, pasitiksina. • Aptaria padarytus darbus, planuoja, ką darys toliau, spėlioja, kas atsitiks, jeigu... • Kalba apie tai, ką norėtų išmokti, ką darys, kad išmoktų, numato, ką veiks toliau, kai išmoks. Laiko save tikru mokiniu, atradėju. • Drąsiai ieško atsakymų į klausimus, rodo iniciatyvą iškeldamas ir spręsdamas problemas. • Išsiaiškina, kokios informacijos reikia, randa reikiamą informaciją įvairiuose šaltiniuose, pvz., enciklopedijose, žinyuose. • Siūlo ir jungia idėjas bei strategijas joms įgyvendinti.
<p>3. Savivoka ir savigarba Vertybinė nuostata. Save vertina teigiamai.</p>	
<p>Esminis gebėjimas. Supranta savo asmens tapatumą („aš esu, buvau, būsiu“), pasako, kad yra berniukas/mergaitė, priskiria save savo šeimai, grupei, bendruomenei, pasitiki savimi ir savo gebėjimais, palankiai kalba apie save, tikisi, kad kitiems jis patinka, supranta ir gina savo teises būti ir žaisti kartu su kitais.</p>	
<p>Vaiko veiksenos 1,6-3 m.</p>	<p>Vaiko veiksenos 4-6 m.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Atpažįsta save neseniai darytose nuotraukose, savo atvaizdą veidrodyje, pavadina kelias kūno dalis. 	<ul style="list-style-type: none"> • Pasako, kaip jaučiasi, ko nori jis pats ir kaip jaučiasi, ko nori kitas asmuo. • Supranta, kad suaugęs žmogus negalėjo

<ul style="list-style-type: none"> • Išreiškia savo norus, pyksta, kai suaugusysis neleidžia to daryti. • Džiaugiasi didėjančiomis savo galimybėmis judėti, atlikti veiksmus, kalbėti, tikisi juo besirūpinančio suaugusiojo pritarimo, palaikymo, pagyrimo. • Kalba pirmuoju asmeniu: „aš noriu“, „mano“. Savo „aš“ sieja su savo veikla ir daiktų turėjimu – pasako, ką daro, ką turi. • Pasako, kas jis yra – berniukas ar mergaitė, atskiria berniukus nuo mergaičių, pavadina 5–6 kūno dalis. 	<p>matyti to, ką jis matė, ką darė arba kas atsitiko, jeigu nebuvo kartu (tėvams pasakoja, ką veikė darželyje ir kt.).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mano, kad yra geras, todėl kiti jį mėgsta, palankiai vertina. • Supranta, kad jis buvo, yra ir visada bus tas pats asmuo: atpažįsta save kūdikystės nuotraukose, apibūdina savo išvaizdą, teisingai pasako, kad suaugęs bus vyras (moteris), tėvelis (mamytė). • Jaučiasi esąs šeimos, vaikų grupės narys, kalba apie šeimą, draugus. • Savęs vertinimas nepastovus, priklauso nuo tuo metu išsakyto suaugusiojo vertinimo, siekia kitų dėmesio, palankių vertinimų. • Vis geriau suvokia savo norus, jausmus, savybes, gebėjimus, šeimą, bendruomenę, Tėvynę. • Ima suvokti save, kaip galintį daryti įtaką kitam (pralinksinti, padėti ir kt.) ir atsakingai pasirinkti (ką veikti, kaip elgtis, aktyviai dalyvauti priimant su jo gyvenimu ir veikla susijusius sprendimus ar kt.). • Juokiasi iš savo klaidų ar mažų nelaimių, jeigu jos nesukėlė rimtų pasekmių. • Save apibūdina, nusakydamas fizines ir elgesio savybes, priklausymą šeimai, grupei, gali pasakyti savo tautybę. • Save ir savo gebėjimus vertina teigiamai. • Stebi ir atpažįsta kitų palankumo ir nepalankumo jam ženklus (pasakytus žodžius, kvietimą žaisti kartu ir kt.).
AKTYVUMAS	
Vaiko veiksenos 1,6-3 m.	Vaiko veiksenos 4-6 m.
<p>1. Iniciatyvumas ir atkaklumas Vertybinė nuostata. Didžiuojasi savimi ir augančiais savo gebėjimais.</p>	
<p>Esminis gebėjimas. Savo iniciatyva pagal pomėgius pasirenka veiklą, ilgam įsitraukia ir ją plėtoja, geba pratęsti veiklą po tam tikro laiko tarpo, kreipiasi į suaugusįjį pagalbos, kai pats nepajėgia susidoroti su kilusiais sunkumais.</p>	
<ul style="list-style-type: none"> • Pats noriai mokosi iš tų, su kuriais jaučiasi saugus. • Nuolat energingai žaidžia, ką nors veikia, pats keičia veiklą, pasirenka vieną iš kelių 	<ul style="list-style-type: none"> • Pats pasirenka ir ilgesnį laiką kryptingai plėtoja veiklą vienas ir su draugais. • Lengviau pereina nuo paties pasirinktos prie suaugusiojo jam, vaikų grupei ar visai

<p>daiktų, sugalvoja būdus, kaip pasiekti neprieinamą norimą daiktą.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mėgsta išbandyti suaugusiojo pasiūlytus naujus žaislus, žaidimus, neįprastą veiklą. 	<p>vaikų grupei pasiūlytos veiklos.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Suaugusiojo pasiūlytą veiklą atlieka susitelkęs, išradingai, savaip, savarankiškai. • Ilgesnį laiką pats bando įveikti kliūtis savo veikloje, nepavykus kreipiasi pagalbos į suaugusįjį. • Siūlo vaikams ir suaugusiajam įsitraukti į jo paties sugalvotą veiklą.
<p>2. Aplinkos pažinimas</p> <p>Vertybinė nuostata. Nori pažinti bei suprasti save ir aplinkinį pasaulį, džiaugiasi sužinojęs ką nors nauja.</p>	
<p>Esminis gebėjimas. Įvardija ir bando paaiškinti socialinius bei gamtos reiškinius, apibūdinti save, savo gyvenamąją vietą, šeimą, kaimynus, gyvosios ir negyvosios gamtos objektus, domisi technika ir noriai mokosi ja naudotis.</p>	
<p style="text-align: center;">Vaiko veiksenos 1,6-3 m.</p>	<p style="text-align: center;">Vaiko veiksenos 4-6 m.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Žino kai kurių daiktų paskirtį ir jais naudojasi (šukos, šaukštas, nosinaitė). • Atpažįsta ir pavadina vis daugiau artimiausioje aplinkoje esančių augalų (sodo, daržo, lauko), gyvūnų, daiktų, domisi jais. • Skiria atskirus gamtos reiškinius. • Orientuojasi savo grupės, darželio, namų aplinkoje. • Pasako savo ir savo šeimos narių vardus. • Dalyvauja prižiūrint augalus ar gyvūnus. 	<ul style="list-style-type: none"> • Pažįsta gyvenamosios vietovės objektus (namai, automobiliai, keliai, parduotuvės ir pan.). • Pasako miesto, gatvės, kurioje gyvena, pavadinimus, savo vardą ir pavardę. • Pastebi pasikeitimus savo aplinkoje. • Pastebi ir nusako aiškiausiai pastebimus gyvūnų ir augalų požymius. • Atpažįsta gamtoje ar paveiksluose dažniausiai sutinkamus gyvūnus, medžius, gėles, daržoves, grybus, pasako jų pavadinimus. • Pasako metų laikų pavadinimus ir būdingus jiems požymius, skiria daugiau gamtos reiškinių (rūkas, pūga, šlapdriba). • Pasakoja apie savo šeimą, jos buitį, tradicijas. • Moka papasakoti apie savo gimtąjį miestą ar gyvenvietę. • Pasako savo gatvės pavadinimą. • Įvardija kelis žinomus gimtojo miesto objektus. • Gali savarankiškai nueiti į darželio salę, biblioteką, valgyklą ar, pvz., dailės studiją. • Atranda buities prietaisų, skaitmeninių technologijų panaudojimo galimybes, noriai mokosi jais naudotis. • Atpažįsta ir įvardija ne tik naminius, bet ir kai kuriuos laukinius gyvūnus. • Samprotauja apie naminių ir laukinių gyvūnų

	<p>gyvenimo skirtumus.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Skiria daržoves, vaisius, uogas, nusako, kaip juos naudoti maistui. • Domisi dangaus kūnais, gamtos reiškinais, kurių negali pamatyti (pvz., ugnikalnių išsiveržimas, žemės drebėjimas, smėlio audra). • Pasako tėvų profesijas, įvardija savo giminaičius, žino savo namų adresą. • Pasako savo šalies ir sostinės pavadinimą. • Skiria ir pavadina suaugusiųjų profesijas, darbus ir buitį palengvinančią techniką (prietaisai, transportas, įrenginiai). • Samprotauja apie tai, kad gamindami daiktus žmonės įdeda daug darbo, kokių savybių žmogui reikia darbe, kokios yra profesijos. • Domisi, kokie daiktai buvo naudojami seniau, kaip jie pasikeitė. • Papasakoja apie tradicines šventes. • Pastebi aiškiai matomus skirtumus ir panašumus tarp gyvūnų ir tarp augalų. • Samprotauja apie tai, kur gyvena, kuo minta naminiai ir laukiniai gyvūnai. • Moka prižiūrėti kambarinius augalus, daržoves, stebi jų augimą. • Papasakoja apie naminių gyvūnų naudą žmonėms ir augalų naudojimą maistui. • Pradeda suprasti Žemės, Saulės, Mėnulio ir kitų dangaus kūnų ryšius. • Pradeda jausti prierašumą prie artimiausios gamtinės aplinkos, dalyvauja ją prižiūrint ir puošiant, suvokia savo vietą joje, pažįsta ir įvardija gyvenamosios vietovės objektus (upę, kalvą, mišką ir pan.), gyvūnus ir augalus. • Rodo pagarbą gyvajai ir negyvajai aplinkai ir besiformuojančią atsakomybę už jos išsaugojimą. • Mokosi rūšiuoti atliekas.
--	---

3. *Skaičiavimas ir matavimas*

Vertybinė nuostata. Nusiteikęs pažinti pasaulį skaičiuodamas ir matuodamas.

Esminis gebėjimas. Geba skaičiuoti daiktus, palyginti daiktų grupes pagal kiekį, naudoti skaitmenis, apibūdinti daikto vietą eilėje, sudaryti sekas. Geba grupuoti daiktus pagal spalvą, formą, dydį. Jaučia dydžių skirtumus, daikto vietą ir padėtį erdvėje. Supranta ir vartoja žodžius, kuriais apibūdinamas atstumas, ilgis, masė, tūris, laikas. Pradeda suvokti laiko tėkmę ir trukmę.

<p style="text-align: center;">Vaiko veiksenos 1,6-3 m.</p>	<p style="text-align: center;">Vaiko veiksenos 4-6 m.</p>
<p>Skaičiavimas:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Skiria žodžius: mažai (vienas, du) ir daug. • Supranta, ką reiškia vienas, dar vienas, du, daug (parodo pirštukais, kiek turi metukų). • Geba išrikiuoti daiktus į vieną eilę. <p>Matavimas:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Žaisdamas stengiasi rasti reikiamos formos, dydžio ar spalvos daiktą. • Nuotraukoje, piešinyje atpažįsta anksčiau matytą daiktą. • Supranta vis daugiau žodžių, kuriais nusakoma daikto forma, dydis, spalva, judėjimas erdvėje: paimti didelį, nueiti iki, pažiūrėti į viršų ir pan.). • Tapatina daiktus pagal formą, dydį. Suranda tokios pat spalvos (raudonos, mėlynos, geltonos, žalios) daiktus. • Supranta, kad bokštas, kurio viršuje bus didesnės, o apačioje mažesnės kaladėlės, nebus tvirtas. Supranta ir pradeda vartoti daiktams lyginti skirtus žodžius: didelis – mažas, ilgas – trumpas, sunkus – lengvas, storas – plonas, toks pat – ne toks, kitoks, vienodi – skirtingi ir pan. 	<p>Skaičiavimas:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pradeda skaičiuoti daiktus, palygina dvi daiktų grupes pagal daiktų kiekį grupėje. • Padalina daiktus į grupes po lygiai (po du, po tris). • Supranta, kad prie daiktų pridėdant po vieną jų skaičius grupėje didėja, o paimant po vieną – mažėja. • Pradeda vartoti kelintinius skaitvardžius (pirmas, antras...) • Supranta, kad daiktų skaičius nepriklauso nuo daiktų formos, dydžio ir kitų savybių bei jų padėties erdvėje. • Skaičiuoja bent iki 10. • Dėliodamas kelis daiktus, sugeba atsakyti į klausimus: Kiek iš viso? Kiek daugiau? Kiek mažiau? • Pastebi, kaip sudaryta daiktų (elementų) seka, geba pratęsti ją 1–2 daiktais (elementais). Pratęsdamas pasikartojančių daiktų ar elementų seką, nebūtinai laikosi tos pačios jos sudarymo logikos (pvz., iš pradžių gali imti daiktus ar elementus pagal vieną požymį, vėliau – pagal kitą). • Skiria kelintinius skaitvardžius. • Susieja daiktų (realių ar pavaizduotų) kiekį su atitinkamu daiktų skaičių žyminčiu simboliu. • Palygina mažai daiktų turinčias grupes pagal kiekį. Supranta ir vartoja žodžius: daugiau (mažiau) vienu, dviem, po lygiai, pusiau, į 2 dalis, į 4 dalis. • Atpažįsta, atkuria, pratęsia, sukuria skirtingų garsų, dydžių, formų, spalvų sekas su 2–3 pasikartojančiais elementais. <p>Matavimas:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Labai skirtingus ir vienodus daiktus palygina pagal ilgį, storį, aukštį, masę ir pan. • Dydžių skirtumams apibūdinti pradeda vartoti žodžius: didesnis – mažesnis, ilgesnis – trumpesnis, storesnis – plonesnis, aukštesnis – žemesnis ir pan. • Už save didesnius daiktus vadina dideliais, o

	<p>mažesnius – mažais.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pradeda skirti dešinę ir kairę savo kūno pusę, kūno priekį, nugarą. • Nurodydamas kryptį (savo kūno atžvilgiu) naudoja žodžius: pirmyn – atgal, kairėn – dešinėn, aukštyn – žemyn. • Paros dalis sieja su savo gyvenimo ritmu. • Žino metų laikus ir būdingus jiems požymius. • Skiria trikampę, stačiakampę formas. • Randa mažai besiskiriančius daiktus. • Kalbėdamas apie spalvą, vartoja žodžius „vienos spalvos“, „dvispalvis“. • Grupuoja, komponuoja daiktus, atsižvelgdamas į jų spalvą, formą arba dydį. • Palygindamas daiktų dydžius, naudojami sąlyginiai matavimai (trečiu daiktu). • Kalbėdamas apie atstumą, daiktų ilgį, plotį, aukštį, storį, masę, vartoja žodžius: ilgesnis – trumpesnis, siauresnis – platesnis, aukštesnis – žemesnis, lengvesnis – sunkesnis. Supranta, ką reiškia sudėlioti nuo mažiausio iki didžiausio, ir atvirkščiai. • Supranta, kad knygos skaitomos iš kairės į dešinę ir iš viršaus į apačią. • Juda nurodyta kryptimi. Skiria ir žodžiais išreiškia erdvinis daikto santykius su savimi: priešais mane, už manęs, šalia manęs, mano kairėje ir pan. • Pradeda suvokti praeitį, dabartį, ateitį. Skiria sąvokas šiandien, vakar, rytoj. • Skiria plokštumos ir erdvės figūras: skritulį ir rutulį, kvadratą ir kubą. • Klasifikuoja daiktus pagal dydį, formą arba spalvą. • Matuodamas atstumą, ilgį, tūrį, masę, naudojami vienu ar keliais sąlyginiais matais (savo pėda, sprindžiu, trečiu daiktu). • Atranda, kad į skirtingos formos daiktus galima sutalpinti tą patį skystą ar bierių medžiagų (vandens, smėlio ir kt.) kiekį. • Lygindamas dydžius, vartoja jų skirtumo didumą pabrėžiančius žodžius (šiek tiek didesnis, truputį mažesnis, didžiausias, mažiausias ir kt.).
--	---

KOMUNIKABILUMAS	
Vaiko veiksenos 1,6-3 m.	Vaiko veiksenos 4-6 m.
<p>1. Sakytinė kalba Vertybinė nuostata. Nusiteikęs išklaudyti kitą ir išreikšti save bei savo patirtį kalba.</p>	
<p>Esminis gebėjimas. Klausosi ir supranta kitų kalbėjimą, kalba su suaugusiais ir vaikais, natūraliai, laisvai išreiškdamas savo išgyvenimus, patirtį, mintis, intuityviai junta kalbos grožį.</p>	
<p>Kalbėjimas:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Noriai dalyvauja pokalbiuose. Mėgdžiojimu, žodelių pakartojimais, veiksmis, mimika ir pantomimika dalyvauja paprastuose žodiniuose žaidimuose. • Dviejų trijų žodžių sakiniais kalba apie tai, ką mato ir girdi, kas atsitiko, ko nori. • Suaugusiojo padedamas kartoja girdėtus trumpus kūrinėlius. • 3–4 žodžių sakiniais kalba ir klausinėja apie save, savo norus, poreikius, išgyvenimus. Pradeda mėgdžioti suaugusiųjų kalbėseną. Sako „ačiū“, „prašau“. • Kalba ir klausinėja apie tai, ką matė ir girdėjo, apie aplinkos objektus, jų savybes, įvykius, net jei jų dabar ir nemato. Domisi laidomis, animaciniais filmais vaikams, kalba apie juos. Vienu ar keliais žodžiais atsako į elementarius klausimus. • Kalba kelių žodžių sakiniais, žodžius derina pagal giminę, skaičių, linksnį. • Kartu su suaugusiuoju deklamuoja eilėraštkus, užbaigia žinomas pasakas, eilėraščius. <p>Klausymas:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Klausosi ir kalba, mimika, gestais reaguoja į suaugusiųjų ir vaikų kalbėjimą. • Supranta vaikų ir suaugusiųjų kalbą apie artimiausios aplinkos objektus, reiškinius, santykius, nesudėtingus trumpus tekstus. • Klausosi skaitomų ir pasakojamų kūrinėlių, naujų žodžių. • Išklauso, supranta ir reaguoja į kelis vienas paskui kitą sekančius prašymus, siūlymus, patarimus. 	<p>Kalbėjimas:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kalba pats sau, kalba kitam, klausinėja, užkalbina, prašo, pašaukia, kartais laikydamasis elementarių kalbinio etiketo normų. • Vartoja paprastos konstrukcijos gramatiškai taisyklingus sakinius. Taisyklingai taria daugumą gimtosios kalbos žodžių garsų. • Deklamuoja trumpus eilėraščius, atkartoja trumpas pasakas ar apsakymus, pridėdamas savo žodžių, pasakojimą palydėdamas gestais ir mimika. • Kalba, pasakoja apie tai, kas buvo nutikę, įvykę, tai siedamas su žmonėmis, tautos gyvenimu, gamtos reiškiniiais. • Laisvai kalba sudėtiniais sakiniais, žodžius į sakinius jungia laikydamasis perprastų kalbos taisyklių. • Seka girdėtas ir savo sukurtas pasakas, kuria įvairias istorijas, eilėraštkus, inscenizuoja. Deklamuoja skaitomų pasakų eiliuotus intarpus. • Kalba natūraliai, atsižvelgdamas į bendravimo situaciją, išsakydamas savo patirtį, norus, svajones, svarstymus, kalba apie problemų sprendimą, vartoja mandagumo bei vaizdingus žodžius. Garsiai svarsto savo planuojamos veiklos eigą, praneša apie tai draugui, grupei draugų, visai grupei. • Pasakoja, kalba apie aplinką, gamtos reiškinius, techniką, įvardydamas įvairias detales, savybes, būsenas, vartodamas naujai išgirstus sudėtingesnės sandaros žodžius. • Kalba taisyklingais sudėtingais sakiniais, vartoja pagrindines kalbos dalis. Išgirsta žodžius, kurie panašiai skamba, bet turi skirtingą reikšmę. Išgirsta pirmą, paskutinį ir

	<p>žodžio viduryje esančius garsus. Skiria gimtosios kalbos žodžius nuo išgirstų kitos kalbos žodžių.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Komentuoja meno kūrinius, atpasakoja pasakas, padavimus, apsakymus, matytus ir girdėtus per įvairias skaitmenines laikmenas. • Taisyklingai vartoja įvairias konstatuojamųjų ir klausiamųjų sakinių formas (kada, kur, kaip ir kt.). Kuria naujus žodžius pagal perprastas žodžių darybos taisykles. Išgirsta visus garsus žodyje ir pasako juos eilės tvarka. <p>Klausymas:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Klausosi aplinkinių pokalbių, sekamų, pasakojamų, skaitomų, deklamuojamų kūrinių literatūrine kalba, termiškai. • Pradeda išklausti, suprasti ir reaguoti į tai, ką jam sako, aiškina suaugusysis ar vaikas. Stengiasi suprasti kita kalba kalbančių vaikų norus, pasiūlymus. • Klausosi įvairaus turinio tekstų (grožinių, publicistinių, enciklopedinių, informacinių) apie aplinką, įvairius įvykius, reiškinius, klausosi gyvai, įrašų. • Supranta sudėtingesnio turinio tekstus. Supranta, kad į jį kreipiamasi ar kalbama ne gimtąja kalba. • Supranta knygelės, pasakojimo, pokalbio turinį, įvykių eigą. Supranta pajuokavimus, dviprasmybes, frazeologizmus, perkeltinę žodžių prasmę. Supranta artimiausioje aplinkoje vartojamus kitos kalbos žodžius. • Supranta, kad kūrinys turi pradžią, pabaigą, vidurį, kad jame veikia skirtingi veikėjai, kad yra tam tikra veiksmo vieta.
<p>2. Rašytinė kalba Vertybinių nuostatų. Domisi rašytiniais ženklais, simboliais, skaitomu tekstu.</p>	
<p>Esminis gebėjimas. Atpažįsta ir rašinėja raides, žodžius bei kitokius simbolius, pradeda skaitinėti.</p>	
<p style="text-align: center;">Vaiko veiksenos 1,6-3 m.</p>	<p style="text-align: center;">Vaiko veiksenos 4.6 m.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Varto knygeles, dėmesį skirdamas ne tik paveikslėliams, bet ir tekstui, prašydamas paskaityti. Geba sieti paveikslėlius su juose vaizduojamais konkrečiais daiktais, juos 	<ul style="list-style-type: none"> • Domisi skaitymu. Vaizduoja, kad skaito knygą, kuri jam buvo skaityta. • Atkreipia dėmesį į raides, simbolius. • Domisi abėcėlės raidėmis. Pastebi žodžius,

<p>pavadina. Pradedą pažinti aplinkoje esančius simbolius.</p> <ul style="list-style-type: none"> Įvairiomis rašymo priemonėmis kraiglioja vertikalias ir horizontalias linijas. 	<p>prasidedančius ta pačia raide.</p> <ul style="list-style-type: none"> Sugalvoja pavadinimus paveikslėliams, knygelėms. Domisi ir supranta skirtingų spaudinių funkcijas (kalendorius, valgiaraštis, reklama, bukletas ir pan.). Kopijuoja raides, paprastus žodžius. „Iliustruoja“ pasakas, pasakojimus. Kuria ir gamina rankų darbo knygeles su elementariais nukopijuotais sakiniams, žodžiais, raidėmis. Braižo ir aiškina planus, schemas, grafikus. Bando rašyti raides, pradėdamas savo vardo raidėmis. Spausdintomis raidėmis rašo savo vardą, kopijuoja aplinkoje matomus žodžius. Piešiniuose užrašo atskirų objektų pavadinimus. Įvairiais simboliais bando perteikti informaciją. Planšetiniu kompiuteriu rašo raides, žodžius. Supranta rašymo tikslus. Gergia ir tausoja knygas, kitus spaudinius. Imituodamas skaitymą, pagal knygos iliustracijas kuria pasakojimą, panašų į girdėtą skaitant. Bando perskaityti trumpus, jam reikšmingus žodžius.
---	--

3. *Santykiai su suaugusiais*

Vertybė nuostata. Nusiteikę geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su suaugusiais.

Esmis gebėjimas. Pasitiki pedagogais, juos gerbia, ramiai jaučiasi su jais kasdienėje ir neįprastoje aplinkoje, iš jų mokosi, drąsiai reiškia jiems savo nuomonę, tariasi, derasi; žino, kaip reikia elgtis su nepažįstamais suaugusiais.

<p>Vaiko veiksenos 1,6-3 m.</p>	<p>Vaiko veiksenos 4-6 m.</p>
<ul style="list-style-type: none"> Lengviau atsiskiria nuo tėvų. Drąsiai veikia, rizikuoja, išbando ką nors naują, kai šalia yra juo besirūpinantis suaugusysis. Mėgdžioja, tačiau žaidime savaip pertvarko suaugusiųjų veiksmus, žodžius, intonacijas. Veikia savarankiškai ir tikisi suaugusiojo palaikymo, pagyrimo. Ramiai stebi nepažįstamus žmones, kai auklėtojas yra šalia jo arba matomas netoliese. 	<ul style="list-style-type: none"> Pasitiki grupės mokytojais, supranta jų jausmus, bendradarbiauja su jais: guodžiasi, kalbasi, klausia, tariasi. Pasako savo nuomonę. Laikosi suaugusiųjų nustatytos tvarkos, priima jų pagalbą, pasiūlymus bei vykdo individualiai pasakytus prašymus. Mėgsta ką nors daryti kartu su suaugusiuoju. Kalbasi, ką nors veikia su nepažįstamais žmonėmis, kai auklėtojas yra šalia jo arba matomas netoliese.

	<ul style="list-style-type: none"> • Rodo, prašo, siūlo, aiškina, nurodinėja, įtraukdamas suaugusįjį į savo žaidimus, bendrą veiklą, pokalbius apie savijautą ir elgesį. • Priima su veikla susijusius suaugusiojo pasiūlymus. • Laikosi susitarimų. • Tariausi, diskutuoja, reiškia savo nuomonę.
<p>4. Santykiai su bendraamžiais</p> <p>Vertybinė nuostata. Nusiteikęs geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su bendraamžiais.</p> <p>Esminis gebėjimas. Supranta, kas yra gerai, kas blogai, draugauja bent su vienu vaiku, palankiai bendrauja su visais (supranta kitų norus, dalijasi žaislais, tariasi, užjaučia, padeda), suaugusiojo padedamas supranta savo žodžių ir veiksmų pasekmes sau ir kitiems.</p>	
<p>Vaiko veiksenos 1,6-3 m.</p>	<p>Vaiko veiksenos 4-6 m.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Ieško bendraamžių draugijos. Žaidžia greta, trumpai pažaidžia su kitu vaiku, trumpam įsitraukia į kito vaiko žaidimą. • Bendrauja mimika, judesiais, veiksmais, dažniau kalbasi su kitu vaiku. 	<ul style="list-style-type: none"> • Žaisdamas mėgdžioja kitus vaikus, supranta jų norus. • Tariasi dėl vaidmenų, siužeto, žaislų. Padedamas suaugusiojo, palaukia savo eilės, dalijasi žaislais, priima kompromisinį pasiūlymą. • Turi vieną ar kelis nenuolatinius žaidimų partnerius. • Žaidžia su vaikais iš kitos kultūrinės ar socialinės grupės, natūraliai priima visus vaikų skirtumus. • Padeda kitam vaikui. Pats randa konflikto priežastį, su suaugusiojo pagalba ją sprendžia. • Supranta, kad yra blogas ir geras elgesys ir kodėl.
SVEIKATINGUMAS	
<p>Vaiko veiksenos 1,6-3 m.</p>	<p>Vaiko veiksenos 4-6 m.</p>
<p>1. Kasdieninio gyvenimo įgūdžiai</p> <p>Vertybinė nuostata. Noriai ugdomi sveikam kasdieniam gyvenimui reikalingus įgūdžius.</p> <p>Esminis gebėjimas. Tvarkingai valgo, savarankiškai atlieka savitvarkos veiksmus: apsirengia ir nusirengia, naudojasi tualetu, prausiasi, šukuojasi. Saugo savo sveikatą ir saugiai elgiasi aplinkoje.</p>	
<ul style="list-style-type: none"> • Savarankiškai valgo ir geria. Pradeda naudoti stalo įrankius. Pasako, ko nori ir ko nenori valgyti. • Pats eina į tualetą, suaugusiojo padedamas susitvarko. Suaugusiojo padedamas nusirengia ir apsirengia, bando prausti, nusišluostyti veidą, rankas. Padeda į vietą vieną kitą daiktą. 	<ul style="list-style-type: none"> • Savarankiškai naudojasi tualetu ir susitvarko juo pasinaudojęs. Šiek tiek padedamas apsirengia ir nusirengia, apsiauna ir nusiauna batus. Šiek tiek padedamas plaunasi rankas, prausiasi, nusišluosto rankas ir veidą. • Priminus čiaudėdamas ar kosėdamas prisidengia burną ir nosį. Gali sutvarkyti dalį žaislų, su kuriais žaidė.

	<ul style="list-style-type: none"> • Pasako, kad negalima imti degtukų, vaistų, aštrių ir kitų pavojingų daiktų. • Savarankiškai apsirengia ir nusirengia, apsiauna ir nusiauna batus. Priminus plaunasi rankas, prausiasi, nusišluosto rankas ir veidą. Priminus tvarkosi žaislus ir veiklos vietą. • Žaisdamas, ką nors veikdamas stengiasi saugoti save ir kitus. • Žino, kaip saugiai elgtis gatvėje, kelyje.
<p>2. Fizinis aktyvumas Vertybinė nuostata. Noriai, džiaugsmingai juda, mėgsta judrią veiklą ir žaidimus.</p>	
<p>Esminis gebėjimas. Eina, bėga, šliaužia, ropoja, lipa, šokinėja koordinuotai, išlaikydamas pusiausvyrą, spontaniškai ir tikslingai atlieka veiksmus, kuriems būtina akių-rankos koordinacija bei išlavėjusi smulkioji motorika.</p>	
<p style="text-align: center;">Vaiko veiksenos 1,6-3 m.</p>	<p style="text-align: center;">Vaiko veiksenos 4.6 m.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Pastovi ant vienos kojos (3–4 sekundes). Tikslingai skirtingu ritmu eina ten, kur nori, vaikščiodamas apeina arba peržengia kliūtis, eina plačia (25–30 cm) linija. • Bėga keisdamas kryptį, greitį. Lipa ir nulipa laiptais pakaitiniu žingsniu laikydamasis suaugusiojo rankos ar turėklų. Atsisirdamas abiem kojomis pašoka nuo žemės, nušoka nuo laiptelio, peršoka liniją, spiria kamuolį. • Geriau derina akies-rankos, abiejų rankų, rankų ir kojų judesius, tiksliau konstruoja, veria ant virvutės sagas, ridena, mėto, gaudo kamuolį, įkerpa popieriaus kraštą. 	<ul style="list-style-type: none"> • Stovėdamas pasistiebia, atsistoja ant kulnų, stovėdamas ir sėdėdamas atlieka įvairius judesius kojomis bei rankomis. • Eina ant pirštų galų, eina siaura (5cm) linija, gimnastikos suoleliu, lipa laiptais aukštyne ir žemyn nesilaikydamas už turėklų, šokinėja abiem ir ant vienos kojos, nušoka nuo paaukštinto. • Pieštuką laiko tarp nykščio ir kitų pirštų, tiksliau atlieka judesius plaštaka ir pirštais (ima, atgnybia, suspaudžia dviem pirštais, kočioja tarp delnų) bei ranka (mojuoja, plasnoja). • Ištiestomis rankomis pagauna didelį kamuolį. • Judesius tiksliau atlieka kaire arba dešine ranka, koja. • Eina pristatydamas pėdą prie pėdos, pakaitiniu ir pristatomuoju žingsniu, aukštai keldamas kelius, atlikdamas judesius rankomis, judėdamas vingiais. • Greitas, vikrus, bėgioja vingiais, greitėdamas ir lėtėdamas, išsisukinėdamas, bėga ant pirštų galų. • Šokinėja abiem kojomis vietoje ir judėdamas pirmyn, ant vienos kojos, šokinėja per virvutę, peršoka žemas kliūtis, pašoka siekdamas daikto. • Spiria kamuolį iš įvairių padėčių, į taikinį. • Pieštuką ir žirkles laiko beveik taisyklingai.

	<ul style="list-style-type: none"> • Eina ratu, poroje, prasilenkdamas, gyvatėle, atbulomis, šonu. • Ištvėringas bėga ilgesnius atstumus. • Bėga pristatomu ar pakaitiniu žingsniu, aukštai keldamas kelius, bėga suoleliu, įkalnėn, nuokalnėn. • Rankos ir pirštų judesius atlieka vikriau, greičiau, tiksliau, kruopščiau. • Tiksliau valdo pieštuką bei žirkles ką nors piešdamas, kirpdamas. Su kamuoliu atlieka sporto žaidimų elementus, žaidžia komandomis, derindami veiksmus.
<p>4. Savireguliacija ir savikontrolė Vertybinių nuostatų. Nusiteikęs valdyti emocijų raišką ir elgesį.</p>	
<p>Esminis gebėjimas. Laikosi susitarimų, elgiasi mandagiai, taikiai, bendraudamas su kitais bando kontroliuoti savo žodžius ir veiksmus (suvaldo pyktį, neskaudina kito), įsiaudrinęs geba nusiraminti.</p>	
<p style="text-align: center;">Vaiko veiksenos 1,6-3 m.</p>	<p style="text-align: center;">Vaiko veiksenos 4-6 m.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Rodo pasitenkinimą kasdiene tvarka bei ritualais. Jeigu kas nepatinka, nueina šalin, atsisako bendros veiklos. • Geriau valdo savo emocijų raišką ir veiksmus, reaguodamas į juo besirūpinančio suaugusiojo veido išraišką, balso intonaciją, žodžius. • Žaisdamas kalba su savimi. • Išbando įvairius konfliktų sprendimo ar savo interesų gynimo būdus (reikia, neduoda žaislo, pasako suaugusiajam ir kt.). • Bando laikytis suaugusiojo prašymų ir susitarimų. 	<ul style="list-style-type: none"> • Nusiramina kalbėdamas apie tai, kas jį įskaudino, ir girdėdamas suaugusiojo komentarus. • Pradedą valdyti savo emocijų raiškos intensyvumą priklausomai nuo situacijos (pvz., ramioje aplinkoje džiaugsmą reiškia santūriai). • Paklaustas ramioje situacijoje pasako galimas savo ar kito asmens netinkamo elgesio pasekmes. • Laikosi grupėje numatytos tvarkos, susitarimų ir taisyklių. • Žaisdamas stengiasi laikytis žaidimo taisyklių. • Nusiramina, atsipalaiduoja, klausydamasis ramios muzikos, pabuvęs vienas, kalbėdamasis su kitais. • Vis dažniau jausmus išreiškia mimika ir žodžiais, o ne veiksmais. Ramioje situacijoje sugalvoja kelis konflikto sprendimo būdus, numato jų taikymo pasekmes. • Retkarčiais primenamas laikosi grupėje numatytos tvarkos, susitarimų ir taisyklių. • Pats primena kitiems tinkamo elgesio taisykles ir bando jų laikytis be suaugusiųjų priežiūros. • Pats taiko įvairesnius nusiramimo,

	<p>atsipalaidavimo būdus (pastovi prie akvariumo su žuvytėmis, klauso pasakos naudodamasis ausinėmis...).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bando susilaikyti nuo netinkamo elgesio jį provokuojančiose situacijose, ieško taikių išeičių, kad neskaudintų kitų. Stengiasi suvaldyti savo pyktį, įniršį. • Supranta susitarimų, taisyklių prasmę bei naudingumą ir dažniausiai savarankiškai jų laikosi. • Lengvai priima dienos ritmo pasikeitimus.
<p>5. Emocijų suvokimas ir raiška Vertybinė nuostata. Domisi savo ir kitų emocijomis bei jausmais.</p>	
<p>Esminis gebėjimas. Atpažįsta bei pavadina savo ir kitų emocijas ar jausmus, jų priežastis. Įprastose situacijose emocijas ir jausmus išreiškia tinkamais, kitiems priimtinais būdais. Žodžiais ir elgesiu atsiliepia į kito jausmus (užjaučia, padeda).</p>	
<p style="text-align: center;">Vaiko veiksenos 1,6-3 m.</p>	<p style="text-align: center;">Vaiko veiksenos 4-6 m.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Pradedą atpažinti, ką jaučia, turi savus emocijų raiškos būdus. • Pradedą vartoti emocijų raiškos žodelius ir emocijų pavadinimus. • Pastebi kitų žmonių emocijų išraišką, atpažįsta aiškiausiai reiškiamas emocijas ir į jas skirtingai reaguoja (pasitraukia šalin, jei kitas piktas; glosto, jei kitas nuliūdęs). 	<ul style="list-style-type: none"> • Pavadina pagrindines emocijas. • Atpažįsta kitų emocijas pagal veido išraišką, elgesį, veiksmus. • Geriau supranta kitų emocijas ir jausmus, dažnai tinkamai į juos reaguoja (pvz., stengiasi paguosti, padėti). • Pradedą suprasti, kad jo ir kitų emocijos gali skirtis (jam linksma, o kitam tuo pat metu liūdna). • Atpažįsta bei pavadina savo jausmus ir įvardija situacijas, kuriose jie kilo. • Pradedą kalbėtis apie jausmus su kitais – pasako ar paklausia, kodėl pyksta, kodėl verkia. • Apibūdina savo jausmus, pakomentuoja juos sukėlusias situacijas bei priežastis. • Beveik neklysdamas iš veido mimikos, balso, kūno pozos nustato, kaip jaučiasi kitas, pastebi nuskriaustą, nusiminusį ir dažniausiai geranoriškai stengiasi jam padėti. • Atvirai kalbasi apie įvairius jausmus, juos įvardina, aiškinasi, dėl ko vienas ar kitas jausmas kilo, mokosi pripažinti ir priimti visus jausmus, nedraudžiant jausti, neskirstant jausmų į gerus ir blogus. Suvokia, kaip jaučiasi kitas ir ieško išeities bei būdo jam padėti.

Ugdomoji aplinka ir priemonės

Vaikuose slypi jų ateities užuomazgos. Todėl mokytojo užduotis yra sukurti vaikui tokią aplinką, kuri padėtų atsiskleisti tam, kas jau slypi jame.

Magda Meier, 1994

Šiandieninis vaiko santykis su ikimokyklinio ugdymo įstaiga, ne tik kaip vienu iš socializacijos institutų, bet ir kaip ugdymo/-si aplinka, įgauna visai kitas prasmes, nes čia realizuojamu ugdymo turiniu ir įgyjamomis kompetencijomis formuojama vaiko patirtis, asmeniniai įgūdžiai bei tapatumas (Vilkonis 2008).

Kurdami darželio grupes akcentuojame, kad ugdomoji aplinka skatintų vaiką būti aktyviu, laisvai žaisti, pažinti ir tyrinėti, veikti ir kurti. Aplinka, kuri aktyvintų vaikų vaizduotę ir ugdytų kūrybiškumą, tenkintų vaikų saugumo, judėjimo, pažinimo ir saviraiškos poreikius. Visos priemonės yra lengvai prieinamos ir pasiekiamos vaikams.

Sukurtos grupių aplinkos, kurios skatina vaikus tyrinėti, konstruoti, kurti, eksperimentuoti ir siekti savo tikslų. Be to, atskiros erdvės sudaro vaikams galimybę būti kartu, o esant norui - ramiai žaisti vienam.

Konstravimo erdvėje gausu priemonių, skirtų statybai ir konstravimui – tai įvairios kaladėlės, magnetiniai kubai, konstruktoriai, mašinėlės ir garažai. Šioje erdvėje vaikai bendradarbiaudami tarpusavyje sprendžia ir tariasi dėl žaidimo taisyklių. Statant įvairias konstrukcijas, vystosi smulkieji vaikų raumenys, žaidžiant su stambesnėmis detalėmis, jie stiprina stambiuosius raumenis, o derindami detales, kad nenukristų gerina akių ir rankų judesių tarpusavio sąveiką. Žaidžiant su statybinėmis detalėmis, įgyjamas supratimas apie dydį, formą, skaitmenis, bei kitas sąvokas, būtinas loginiam mąstymui.

Bibliotekoje gausu įvairaus žanro knygelių (tautosaka, grožinė ir pažintinė literatūra, abėcėlės ir pan.) žurnalų, didaktinių žaidimų komunikavimo gebėjimams ugdyti. Čia skatinamas vaikų domėjimasis knygomis, rašytiniais ženklais, lavinami sakininės bei rašytinės kalbos gebėjimai, bendravimo ir bendradarbiavimo su bendraamžiais ir suaugusiais įgūdžiai.

Kūrybinėje erdvėje skatinamos vizualinė bei meninė raiškos, plečiamas vaikų kūrybiškumas, noras tobulinti savo meninius gebėjimus. Lavinamas mąstymas, dėmesys, pirštų judesiai. Skatinamas sensorinis vaiko patyrimas. Čia vaikai randa dailei, skirtas priemones, kurios ugdo kūrybiškumą, vaizduotę.

Vaidmeninių žaidimų erdvėje vaikai skatinami veikti įsivaizduojamoje situacijoje (šeimoje, virtuvėje, ligoninėje ir pan.). Šioje erdvėje gausu siužetinių – vaidmeninių žaidimų atributikos, virtuvėlė, daktaro rinkinys, kasa, teatro širma ir kt. priemonės. Vaidmeninių žaidimų metu vaikai su kuo nors susitapatina, vaidina, įsivaizduoja tam tikrą situaciją ir pritaiko tam vaidmeniui tinkamus veiksmus. Žaisdami tokius žaidimus, vaikai ima geriau suprasti jį supantį pasaulį.

Smulkiosios motorikos ir stalo žaidimų erdvė skirta vaikų smulkiosios motorikos lavinimui, padeda ugdyti skaičiavimo ir matavimo gebėjimus, skatina vaiko smalsumą. Šioje erdvėje gausu tokių priemonių, kaip mozaikos, varstymo priemonės, įvairios dėlionės, bei stalo žaidimai. Žaidžiant šiuos žaidimus lavėja smulkioji motorika, tobulėja riešo, rankų, piršto judesiai. Stalo žaidimai skatina tartis tarpusavyje, bendrauti, bendradarbiauti, skaičiuoti bei pažinti skaitmenis, raides, lavina loginį mąstymą.

Pažintinė tiriamoji/ sensorinė erdvė. Pažinimo kompetencijos tikslas - sudaryti galimybes vaikams naudotis įvairiais jutimais, atpažįstant aplinkos reiškinius, sudaryti sąlygas pažinimams, eksperimentams, mokyti tausoti gamtą, jos aplinką, gyvūnus, mokyti atskirti nuodingus augalus nuo

nenuodingų, skatinti vaikus ieškoti informacijos, diskutuoti, naudotis žinynais, enciklopedijomis (Bendroji priešmokyklinio ugdymo programa, 2014). Šiam tikslui įgyvendinti grupėse sukurtos erdvės gamtos pažintinei ugdomajai kryptčiai plėtoti. Tai patrauklūs, žaismingi tyrinėjimo kambarėliai įkurti kiekvienoje grupėje, kuriuose sudaromos sąlygos vaikų pažintiniams poreikiams plėtotis: tyrinėti, eksperimentuoti bei per pažinimą atrasti pasaulį. Čia gausu gamtos pažinimui, tyrinėjimui ir eksperimentavimui skirtų priemonių, kurias sudaro natūralios gamtoje randamos medžiagos t.y. įvairūs akmenėliai, kriauklytės, medžio žievės, kaštonai, gilės, kankorėžiai ir kt. Šioje erdvėje gausu priemonių, atsispindinčių STEAM ugdymą, kuris yra orientuotas į kompleksiską tikrovės reiškinių pažinimą, pritaikymą, problemų sprendimą, vaikų gebėjimų ugdymą gamtos mokslų, matematikos, technologijų ir inžinerijos kontekste. Eksperimentų, tyrinėjimų įgyvendinimui erdvėje yra: smėlio laikrodukai, pipetės, kompasas, vidaus termometras, sensoriniai indai, mėgintuvėliai, skirtingos talpos kolbos, šviesos stalas ir kt. Šioje erdvėje priemonės skirtos regos, klausos ir lytėjimo pojūčiams lavinti ir tyrinėti – indeliai su įvairiomis maistinėmis priemonėmis (kruopos, žirniai, ryžiai, manai, moliūgų, arbūzų sėklos ir kt.). Pasaulio pažinimui skirtos priemonės: gaublys, saulės sistemos modelis, magnetų rinkiniai, įvairūs plakatai, enciklopedijos, žemėlapiai.

Emocijų ugdymo erdvėje vaikai gali tyrinėti savo ir draugų jausmus. Šioje erdvėje esančios priemonės skatina vaikus suprasti ir atrasti savo emocijas: emocijų veidukai, jausmų termometrai, laikrodžiai, terapinių pasakų knygos, priemonės, padedančios vaikui pažinti, susivokti. Taip pat šioje erdvėje lavinamas emocinis intelektas, skatinamas pozityvus elgesys, akcentuojamas socialinių ir emocinių kompetencijų lavinimas. Dvejuose grupėse yra naudojami „Kimochis“ žaislai, kurie padeda kalbėtis apie jausmus, kuriuos vaikai mokosi pažinti, pavadinti ir valdyti, konstruktyviai bendrauti, visose darželio grupėse įgyvendinama socialinio – emocinio ugdymo programa „Dramblys“.

Darželyje naudojamos informacinės technologijos: planšetės, multimedijos projektorius, interaktyvios „Smart“ lentos, interaktyvios „Magic Box“ grindys, taip pat į ugdymo procesą įtraukiamos interaktyvios „Hopspots“ lėkštės bei išmanieji „IMO learn“ kubai. Taip siekiama plėsti vaikų žinias apie juos supantį pasaulį inovatyviu būdu, padeda pajavairinti ugdymo turinį dar labiau sudominti vaikus ir įtraukti juos į įvairias ugdomasias veiklas. 3-4 m. amžiaus grupėje yra naudojama interaktyvi animacinė multimedijos priemonė „Saulytučiai“.

Sukurtos naujos edukacinės erdvės, panaudojant ugdomajam procesui nepritaikytas patalpas. Lopšelio - darželio bendrosios patalpos (laiptinių aikštelės, laiptai, turėklai, koridorių sienos) naudojamos ugdytinių pažinimui lavinti, vaikų parodoms rengti, estetiniam visų bendruomenės narių ugdymui. Vienoje laiptinėje įrengta vaizdinė priemonė – stendas „Sveika gyvensena“, skirta emocinio intelekto, pojūčių lavinimui, rankų ir burnos higienos priežiūrai, sveikos mitybos žinių formavimui, taisyklingo kvėpavimo įgūdžių lavinimui. Koridoriuose ir laiptinėse įrengtos sensorinės priemonės – sienelės. Vienos grupės miegamojo patalpos pritaikytos vaikų edukaciniam gamtos pažinimo lavinimui (interaktyvios veiklos „Saulytučiai“ stebėjimas ir analizavimas).

Sukurta vientisa lauko ugdomoji aplinka, kuri aprūpinta įvairiomis priemonėmis, skatinančiomis vaiko aktyvumą, judėjimą, norą pažinti, stebėti, kurti, tyrinėti, ieškoti, atrasti, bendrauti ir bendradarbiauti. Čia įrengtos supynės, įvairūs kompleksai su virvėmis, skersiniais, kopėtelėmis, čiuožyklos, laipiojimo sienelės, krepšinio stovas, futboliuko vartai, daug kamuolių bei kitų priemonių vaikų judėjimo poreikiams tenkinti. Įrengta lauko muzikos instrumentų erdvė, kuri skatina muzikavimo džiaugsmą vaikams ir suaugusiems, kuria bendrumą. Tai nauja ir inovatyvi

veikla įgalinanti visas amžiaus grupes smagiai leisti laiką muzikuojant lauke. Vaikų plokščiapėdystės profilaktikai, kieme įrengta sveikatingumo trasa „Sveikų pėdučių takelis“ (naudojamasi vasaros laikotarpiu). Gamtos pažintinei kryptiai plėtoti darželio kieme įrengti 1 kvadratinio metro darželiai. Socialinės atsakomybės projekte „Sodinčius“ laimėjome šiltnamį, kuriame vaikams sudarytos sąlygos auginti pasirinktus augalus: gėles, daržoves, prieskonines žoleles ar kt. Šiltnamio yra naudojamas kaip edukacinė erdvė pritaikyta vaikų gamtamoksliniam ugdymui/-si visus metus, panaudojant inovatyvias idėjas ir patirtis. Šiltnamyje vykdomi ne tik sėjos, daržo paruošimo bei sodininkystės darbai, tačiau organizuojamos pažintinės veiklos apie augalų vystymosi stadijas, kuriamos edukacinės piešinių parodos bei eksponuojami išradingi vaikų bei pedagogių kūrybiniai darbeliai tam tikra tematika. Įsigyta daug priemonių gamtos tyrinėjimui ir priežiūrai (grėbliai, kastuvai, kibirėliai, laistytuvai) bei priemonės žaidimams smėlio dėžėje. Lauko aplinkoje taip pat yra įkurtos „Mažojo sodininko dirbtuvėlės“, kur vaikai gali susipažinti su sodininkyste, su augalo augimo ciklu, daiginti, plėsti žinias apie žemėje vykstančius procesus, stebėti augalų augimą, patyriminiu būdu plėsti aplinkos pažinimo gebėjimus. Taip pat ugdomojoje lauko aplinkoje įrengtos patyriminių vaikų ugdymą skatinančios lauko virtuvėlės, įkurta šachmatų lenta lavinanti vaikų loginį mąstymą, taip pat sukurta fizinio aktyvumo trasa, sukonstruoti vabzdžių nameliai, kurių dėka plečiamas vaikų gamtos saugos suvokimas. Lauko aplinkoje yra įkurta lauko bibliotekėlė, tarsi ramybės kampelis, kuriame vaikai gali nurimti, atsipalaiduoti bei aktyviai domėtis įvairių žanrų literatūra.

V. UGDYMO PASIEKIMAI IR JŲ VERTINIMAS

Darželyje nuolat kaupiama, interpretuojama ir apibendrinama informacija apie vaiką, jo ugdymo(si) ypatumus, pomėgius ir gebėjimus, bei padarytą pažangą.

Vaiko pasiekimai ir pažanga vertinami vadovaujantis Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašo 18 vaiko ugdymosi pasiekimo sričių, bei atsižvelgiant į atskirų sričių pasiekimų žingsnelius. Už vaiko pasiekimų ir pažangos vertinimą atsakinga grupės mokytoja ir kiti vaiką ugdantys specialistai ir vaiko tėvai. Vaiko pasiekimų ir pažangos lygis vertinamas analizuojant ugdymo(si) procese susiformavusius vaiko gebėjimus.

Specialiųjų ugdymosi poreikių vaikų pasiekimus vertina ikimokyklinėje įstaigoje dirbantys specialistai. Jie teikia rekomendacijas grupių mokytojoms, tėvams (globėjams) apie vaiko ugdymosi galimybes, aptaria pagalbos teikimo būdus. Pedagoginei psichologinei tarnybai rekomendavus, jei vaikui nustatyti dideli specialieji ugdymosi poreikiai, parengiamos individualios programos, kurios integruojamos į ikimokyklinio ugdymo programą. Individualią ugdymo programą sudaro ir pasiekimų vertinimą atlieka vaiką ugdantys pedagogai (grupės mokytojos, logopedas, meninio ugdymo mokytojai), kartu su tėvais (globėjais). Vaikams, kuriems nustatyti dideli ir vidutiniai specialieji ugdymosi poreikiai, parengiamas Švietimo pagalbos planas (numatomi darbo su vaiku tikslai, atliekama švietimo pagalbos efektyvumo analizė), su kuriuo supažindinami vaiko tėvai (globėjai).

Darželyje vaikų vertinimas atliekamas trimis etapais:

I etapas – duomenų (įrodymų) rinkimas. Pradinis vaiko pasiekimų vertinimas atliekamas pradėjus vaikui lankyti įstaigą. Darželyje duomenų rinkimas apie vaiką vyksta ištisus metus ir duomenys kaupiami naudojant įvairius būdus. Dažniausiai atliekamas vaikų stebėjimas, pokalbiai su vaiku natūralioje aplinkoje, vaiko veiklos, kūrybos darbų analizė, vaizdo įrašai, nuotraukos, pokalbiai su tėvais. Įvairiapusiškumas yra svarbus, nes vieniems vaikams įgūdžius ir supratimą

geriau sekasi atskleisti raštu, kitiems geriau sekasi kalbėti ir išklaudyti, o tretiems lengviau atsiskleisti ką nors veikiant.

Kiekvieno vaiko pasiekimai fiksuojami „Vaiko dienoraštyje“ užrašomos žinios apie vaiką, pedagogų, tėvų, specialistų komentarai, įvairūs interviu ir pokalbiai su vaiku. Aplankuose ir informacinėje sistemoje „Mūsų darželis“ kaupiami vaikų kūrybiniai darbai (dailės ar rankų darbai, vaikų sukurti pasakojimai, eilėraščiai ir pan.), nuotraukos, specialistų ir tėvų atsiliepimai apie vaiko ugdymo pasiekimų rezultatus, kita aktuali informacija.

II etapas – surinktų duomenų interpretavimas ir analizė. Surinkti įrodymai bei duomenys yra apibendrinami 2 kartus metuose (rudenį ir pavasarį), pagal Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašo 18 vaiko ugdymosi pasiekimo sričių, bei atsižvelgiant į atskirų sričių pasiekimų žingsnelius. Informacinėje sistemoje „Mūsų darželis“ tėvai (globėjai) gali susipažinti su surinktais ir interpretuotais duomenimis.

III etapas – vaikų ugdymosi pasiekimų panaudojimas ugdomajame procese.

Remdamiesi išsiaiškintais pomėgiais, stipriosiomis raidos pusėmis bei gebėjimais, grupės auklėtojos ir specialistai, dirbantys su vaiku, išsikelia individualius ugdymo tikslus, planuoja ir koreguoja veiklą, kuri įtraukiama į savaitės grupės veiklos planą (skiltis individuali veikla). Pavasarį surinkti ir interpretuoti duomenys padeda numatyti ateinančių metų ugdytinus vaikų gebėjimus bei sritis, numatomi tolimesni ugdymo tikslai.

VI. NAUDOTA LITERATŪRA IR INFORMACIJOS ŠALTINIAI

1. Adaškevičienė A. Judėjimo džiaugsmas. Lietuvos ikimokyklinukų fizinio aktyvumo optimizavimo programa. 1996.
2. Amonašvilis Š. Gyvenimo mokykla. Mokyklos tiesa. V., 2009.
3. Amonašvilis Š. Ką be širdies suprasime. V., 2004.
4. Ankstyvojo amžiaus vaikų kūno kultūros programa. V., 2003.
5. Ankstyvojo ugdymo vadovas. V., 2001.
6. Baltman E., Kiškinas R. Vaikų žaidimai. Žaidimai ir žaislai. V., 2000.
7. Bendroji priešmokyklinio ugdymo ir ugdymosi programa. V., 2002.
8. Berns R. M. Vaiko socializacija. Šeima, mokykla, visuomenė. V., 2009.
9. Caughlin P.A. Į vaiką orientuotų grupių kūrimas. V., 1997.
10. Dodge D. T., Colker L. J., Heroman C. Ikimokyklinio amžiaus vaikų kūrybiškumo ugdymas. V. 2007.
11. Dodge D. T., Rudick S., Berke K. Ankstyvojo amžiaus vaikų kūrybiškumo ugdymas. V. 2008.
12. Gage N. J., Berlin D. C. Pedagoginė psichologija. V., 1994.
13. Gaižutis A. Estetinio ir meninio ugdymo programa. V., 1989.
14. Gordon E. E., Cameron Ch. Vaiko muzikalumo puoselėjimas. V., 2001
15. Grinevičienė N. Vaikystės žaidimai. K., 2002.
16. Griunelius E. M. Ankstyvosios vaikystės pedagogika: Valdorfo vaikų darželis. V., 1999.
17. Hoffmann K. W., Roggenwallner B. Emocinį intelektą ugdantys žaidimai. V., 2005.
[https://www.smm.lt/uploads/documents/Prie%C5%A1mokyklinio%20ugdymo%20bendroji%20programa\(3\).pdf](https://www.smm.lt/uploads/documents/Prie%C5%A1mokyklinio%20ugdymo%20bendroji%20programa(3).pdf).
18. Ikimokyklinio ugdymo gairės. Programa pedagogams ir tėvams. V., 1993.
19. Juodaitytė A. Socializacija ir ugdymas vaikystėje. V., 2002.

20. Juodaitytė A. Vaikystės fenomenas: socialinis – edukacinis aspektas. Šiauliai, 2003.
21. Juodaitytė A., Gaučaitė R., Kazlauskienė A. Informavimas apie ikimokyklinį, priešmokyklinį ugdymą ir švietimo pagalbą. V., 2009.
22. Kimochis. Ikimokyklinio ugdymo programa. V., 2013
23. Kompleksinis ugdymas ikimokyklinėje įstaigoje. K., 1991.
24. Langas P. Tegul vaikai auga neskubėdami. V., 2004.
25. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija. „Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašas“. V., Švietimo aprūpinimo centras. 2014.
26. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija. „Ikimokyklinio ugdymo metodinės rekomendacijos“. V., 2015.
27. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro įsakymas. Dėl netradicinio ugdymo koncepcijos patvirtinimo. 2010 m. kovo 5 d. Nr. V-299, Vilnius.
28. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro įsakymas. Dėl Valdorfo pedagogikos Lietuvoje koncepsijos. 2004 m. gegužės 17 d. Nr. ISAK-761.
29. Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo pakeitimo įstatymas. 2011 m. kovo 17 d. Nr. XI-1281, Vilnius.
30. Lietuvos vaikų ikimokyklinio ugdymo koncepcija, 1989.
31. Metodinės rekomendacijos ikimokyklinio ugdymo programai rengti. V., 2006.
32. Pečkauskaitė M. – Šatrijos Ragana. Motina auklėtoja. K., 2006.
33. Pflug K. Gyvenimo kelias – tobulėjimo kelias. V., 2008.
34. Priešmokyklinio ugdymo bendroji programa. 2014. Vilnius. [interaktyvus], [žiūrėta 2016 – 01 – 29]. Prieiga per internetą:
35. Saugios gyvenamosios įgūdžių ugdymo programa. V., 1997.
36. Sigita Burvytė, Božena Šikšnienė, Jelena Beliajeva. STEAM ikimokykliniame ugdyme. V., 2021
37. Szarkowicz D. Stebėjimas ir refleksija vaikystėje. Europos socialinis fondas, 2006.
38. Šteineris R. Gyvo mokymo ir auklėjimo ištakos. V., 2005.
39. Šteineris R. Žmogiškosios esybės vystymasis. V., 2000.
40. Vaikų darželio programa „Vėrinėlis“. V., 1993.
41. Vaikų teisių konvencija – Lietuvos nacionalinis UNICEF komitetas, 2000.
42. Vilkonis, R. (2008). Neuždarykime vaikystės tarp sienų keturių. Šiauliai: VŠĮ Šiaulių universiteto leidykla.

JŪRATĖ TATOLYTĖ
KAUNO VALDORFO DARŽELIO „ŠALTINĖLIS“ PAVADUOTOJA UGDYMU

**DĖL KAUNO LOPŠELIO DARŽELIO „ATŽALĖLĖ“
IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMOS VERTINIMO**

2021-05-26

Kaunas

Kauno lopšelio darželio „Atžalėlė“ atnaujinta ikimokyklinio ugdymo programa atitinka ikimokyklinio ugdymo programų kriterijų aprašo reikalavimus. Programa atnaujinta atsižvelgus į ugdymo turinio pokyčius, diegiamas naujoves, įsivertinus vaikų ir darželio bendruomenės poreikius. Programoje išryškinti darželio ir regiono savitumo bruožai: vaikų bei šeimų poreikiai, vaikų adaptacijos proceso ypatumai, pedagogų pasirengimas, partnerystės ryšiai su kitomis institucijomis. Ugdymo turinys yra visuminis, atitinka ugdomų vaikų amžių, modeliuojamas orientuojantis į vaiko pasiekimų ugdymą, jungiant pasiekimus į grupes ir išryškinant svarbiausias ugdomas vaiko savybes, orientuotas į vaiko veiksenas. Programos ugdymo turinys papildytas naujais metodais, priemonėmis, paryškintas ugdymo aplinkos vaidmuo. Detaliai išdėstytas vaikų pasiekimų vertinimo procesas ir procedūros.

Rekomenduoju atnaujintai Kauno lopšelio darželio „Atžalėlė“ ikimokyklinio ugdymo programai pritarti ir siūlau ją atnaujinti atsižvelgiant į įstaigoje vykstančius pokyčius, bendruomenės poreikius ar įsivertinus ugdymo kokybės privalumus ir trūkumus.

 Jūratė Tatolytė